

או דילמא: "גוד אסיק" נמי אית ליה לרבי יהודה? (10)

אמר ליה רבי יוחנן לעולא: תניתוה שנינו את פתרון הבעיה בתוספתא של מסכת מקואות:

ארבעים סאה מים המכונים במקום אחד, הם שעור המים של מקוה.

ותניא: אם היו שלש גממיות [גומות] של מים בנחל: (11)

העליונה, התחתונה, והאמצעית.

והיתה הגומא העליונה והגומא התחתונה, כל אחת של עשרים עשרים סאה, שאין בהן כשלעצמן שיעור מקוה, ואילו הגומא האמצעית היתה של ארבעים סאה, וחרדלית של גשמים [תעלת מי גשמים] עוברת ביניהן, ומחברתן. (12)

רבי יהודה אומר: מאיר היה אומר: מטביל אף בעליונה, היות ואמרין "גוד אסיק" וכל שכן שהתחתונה כשירה, מדין "גוד אחית".

והואיל ולא אמר רבי יהודה: ואני חולק על רבי מאיר, משמע שהוא מודה לו.

ומוכח בדעתו של רבי יהודה, שאומרים גם "גוד אסיק".

אמר ליה עולא לרבי יוחנן: והתניא כברייתא אחרת, שאין זו אלא דעתו של רבי מאיר. אבל רבי יהודה עצמו חולק עליו:

דתניא: רבי יהודה אומר:

[רבי] מאיר היה אומר: מטביל בעליונה, יט-ב דאמרין "גוד אסיק".

ואילו אני אומר: מטביל בתחתונה כי אמרין "גוד אחית", ולא בעליונה כי לא אמרין "גוד אסיק"!

מאיר היא, שהוא סובר גוד אסיק כמבואר בסמוך.

11. נחל הוא נהר שזורם בשיפולי ההרים, במדרון, כמו נחל איתן ונחל ארנון. רש"י.

12. צריך ביאור: כיון שהחרדלית של גשמים אינה ראויה לטבילה בתורת מקוה, וכמבואר בגמרא לעיל, האיך היא מועילה לחבר את הגומות החסירות למקוה?! וראה מה שכתבו התוספות בעמוד ב ד"ה בתחתונה.

והרמב"ם מקואות פרק ח הלכה ח כתב: אין מטבילין אלא באמצעית, שאין המים הנוחלין מערבין, אלא אם כן עמדו. וראה שם בכסף משנה.

10. צריך ביאור: הרי לעיל בגמרא למד רבי פדת מדברי רבי יהודה, שלדעתו כל זמן שרגלו של אדם במים הרי זה עדיין תחילת טבילה. ובהכרח שכוונת הגמרא לומר כי המים שעל גוף הטובל מצטרפים למי המקוה, והרי הוא טובל בהן. ואם כן מבואר שפשיטא לגמרא דאמרין "גוד אסיק", ואיך מסתפקת בזה הגמרא כאן?!

והטורי אבן כתב, שאכן רבי פדת היה סבור שאין הפרש בין גוד אחית לגוד אסיק. ואף שבמסקנה כאן מביאה הגמרא ברייתא האומרת שרבי יהודה לא סבר גוד אסיק, יש לומר שלא שמע ממנה רבי פדת, כשם שרבי יוחנן לא שמע ממנה, כמבואר בסמוך.

ולפי האמת, שרבי יהודה לית ליה גוד אסיק, אותה ברייתא ד"עודו רגלו אחת במים" שפירשה רבי פדת כרבי יהודה — לפי רבי

אמר ליה רבי יוחנן לעולא:

אי תניא בבביתא כדברין, שרבי יהודה אינו מודה לרבי מאיר — תניא! כלומר: חזורני בי!

שינונו במשנה: הטובל לחולין והחזק לחולין, אסור למעשר.

ותמהינן: מני מתניתין?

משנתנו, המצריכה כוונה בטבילה לענין מעשר, אף על גב שבחולין לא בעי כוונה, הרי בהכרח בשיטת רבנן היא — במשנה במסכת פרה, הנזכרת לעיל יח ב — דשני להו בין חולין למעשר שני לענין טומאות שהם מדברי סופרים. והוא הדין שיש מעלה במעשר שני, הגדולה מן החולין, לענין כוונה בטבילה.

ואם כן, תיקשי לך: אימא סיפא דמשנתנו:

בגדי עם הארץ — מדרס לפרושין האוכלים חוליהן בטהרת חולין.

בגדי פרושין — מדרס לאוכלי תרומה.

ולא המשיך התנא לומר שבגדי פרושין הם מדרס לאוכלי מעשר.

ובהכרח, שהסיפא אתאן הולכת לדברי רבי מאיר, דאמר: חולין ומעשר כהדדי נינהו

[שוין הן]. כי לפי חכמים, הסוברים שמעלת המעשר גדולה מן החולין, יש להחמיר גם לגבי בגדים, ולומר שבגדי פרושים שהם טהורים לחולין הרי הם מדרס לאוכלי מעשר.

ואם כן תיקשי, וכי נאמר שהרישא של משנתנו היא לפי רבנן, ואילו הסיפא של משנתנו היא לפי רבי מאיר?!

ומשנינן: אין! אכן כך צריך להדחק, ולומר: רישא — רבנן, וסיפא — רבי מאיר!

ואילו רב אחא בר אדא, מתני לה, שונה בסיפא, בענין מעלות הבגדים, "חמש מעלות", במקום ארבע מעלות שאנו שונים, שהוסיף מעלה אחת בסיפא: בגדי פרושין מדרס לאוכלי מעשר שני.

ומוקי לה לכולה מתניתין כרבנן.⁽¹⁾

אמר רב מרי: שמע מינה ממשנתנו: חולין שנעשו על טהרת הקודש — כקודש דמו.

והיינו, מי שנוהג לאכול את מאכלי החולין בטהרה כאילו היו קודש, לא אומרים שבטלה דעתו, ואין מעלה שכזו, אלא אכן יש מעלה שכזו, והנוהג בה צריך לשמור את החולין שלו כאילו היו קודש, ושמירתם אכן מועילה גם לקודש.

ומפרש רב מרי: מומאי, מהיכן משמע

1. השפת אמת והחזון איש סימן קכט לדף זה, צידדו לומר, שלא תלתה הגמרא ענין זה במחלוקת רבי מאיר ורבנן, אלא משום סתירת רישא לסיפא, וכמו שמקשה הגמרא. אבל לרב אחא בר אדא, שמפרש אף את הסיפא באותו ענין, אכן אין דין זה תלוי כלל במחלוקת רבי

מאיר וחכמים. וראה שם בחזון איש שנדחק בלשון הגמרא "מוקי לה כולה כרבנן". ולעיל בגמרא יח ב מבואר, שלא החמירו חכמים אלא גבי אכילת מעשר ולא לענין נגיעה, ואם כן אף משנתנו אינה אלא לענין אכילת מעשר ולא לנגיעה. טורי אבן.

במשנתנו שחולין שנעשו על טהרת הקודש מעלתם היא כמעלת הקודש?

כתרומה עצמה [ומו שנחלקו בכך תנאים במשנה המובאת לקמן] —

כ-א **מדלא קתני בהו** במשנתנו מעלה, להבדיל בין האוכלים חוליהן על טהרת חולין לאוכלים חוליהן על טהרת הקודש, ולומר: בגדי אוכלי חוליהן על טהרת חולין — מדרס הן לאוכלי חוליהן על טהרת הקודש.

והאי דלא קתני בהו מעלה, שבגדי הפחותים מהם [במעלה] מדרס הן לגביהן, היינו משום:

ובהכרח, שהאוכלים חוליהן על טהרת הקודש הם כמו אוכלי קודש עצמו, ומעלתם של אוכלי קודש בעעלה בפני עצמה, כבר שנינו במשנתנו [רש"י].⁽¹⁾

דאי דמו — אוכלי חולין בטהרת הקודש — לתרומה, לא צריכה המשנה להשמיענו שבגדי הפחותים מהם הן מדרס לגביהן. כי **הא תני** כבר תרומה במשנתנו, ובכלל זה כל הדומים להם.

ודחינן: ודלמא לעולם האוכלים חוליהן על טהרת הקודש אינם כמעלת הקודש, מפני שבטלה דעתם, ואין זו הנהגה מחייבת או מועילה.

ואי דמו לאוכלי חולין בטהרת חולין — הא תני לחולין, דהא תני: בגדי עם הארץ מדרס לפרושים.

ודין אוכלי חולין בטהרת הקודש הוא כדין פרושים האוכלים חוליהן בטהרת חולין, או כדין אוכלי חוליהן בטהרת תרומה שהיא

ומביאה הגמרא את המשנה [טהרות סוף פרק ב, רש"י] ובה מחלוקת בשאלה אם הם כחולין או כתרומה:

דתנן: חולין שנעשו על טהרת הקודש, הרי

1. מדברי רש"י נראה, כי הגמרא הבינה עכשיו, שבלא דברי רב מרי היתה מעלת אוכלי חולין בטהרת הקודש גדולה מאוכלי חולין בטהרת חולין, אך לא גדולה מאוכלי חולין בטהרת תרומה. שאם לא כן, היה לו לרש"י לפרש: בגדי אוכלי חוליהן בטהרת תרומה מדרס הן לאוכלי חולין בטהרת הקודש.

על טהרת הקודש, בגדי אוכלי חולין שנעשו על טהרת הקודש מדרס לקודש. ובמהרש"א תמה על רש"י שלא פירש כן.

וצריך ביאור, היכן מוכח ממשנתנו שאינו כתרומה, ומה עדיף לומר שהם כקודש ואינו נשנה מפני שבכלל קודש הוא, מלומר שהם כתרומה ואינו נשנה מפני שבכלל תרומה הוא! ובתוספות לקמן כא ב ד"ה אחרונות כתבו לבאר ההוכחה: מדלא קתני להו גבי מעלות, כלומר, בגדי אוכלי תרומה מדרס לחולין שנעשו

ומכל מקום, בין לרש"י ובין לתוספות, אין זו אלא הוה אמינא בגמרא בהבנת דברי רב מרי. אבל אחר שהביאה הגמרא את המשנה בטהרות, שנחלקו תנאים בדין אוכלי חולין בטהרת חולין אם דינם כחולין או כתרומה, מתבארים אף דברי רב מרי על דרך זה. ובא לחדש שלא תאמר שהם כחולין או כתרומה, וכדברי המשנה בטהרות.

בהערות שבסוגיא לקמן כא א יתבאר, אם לדעת רב מרי משנתנו חולקת עם המשנה בטהרות, או שהכל עולה לדבר אחד, ראה שם.